

Károli Gáspár Református Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Kelet-Ázsia Intézet, Japanológia Tanszék
Keleti nyelvek és kultúrák alapszak

OTDK DOLGOZAT

A magyar gyermekirodalom japán fordításai

Az onomatopoeiák fordításának vizsgálata párhuzamos korpuszon

Dr. Somodi Júlia
egyetemi docens

László Sára
BA III. évfolyam

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	2
II. Az onomatopoeiák általános ismertetése	4
II.1. Az onomatopoeia definíciója	4
II.2. A japán onomatopoeiák csoportosítása	4
II.3. Szerkezeti típusok	5
II.4. Szófaji meghatározásuk	6
II.5. A japán onomatopoeiák hangszimbolikája, kifejezőereje	7
III. Átváltási műveletek	10
III.1. Az átváltási művelet fogalma	10
III.2. Klaudy (1991) kategóriái	11
III.2.1. A lexikai átváltási műveletek típusai	11
III.2.2. A grammatikai átváltási műveletek típusai	12
III.3. Kiegészítés: Vinay és Darbelnet (1958/1995) kategóriái	14
IV. A magyar gyermekirodalom japánra fordítása	16
IV.1. A fordítóról	16
IV.2. A magyar gyermekirodalom fogadtatása Japánban	17
V. A <i>Mazsola</i> , <i>A nagyhatalmú sündisznócska</i> és a <i>Labdarózsa</i> című művek vizsgálata	18
V.1. Az elemzés szempontjai, módszertana	18
V.2. Az onomatopoeiát tartalmazó fordítások arányának vizsgálata	18
V.3. A lexikai átváltási műveletek fordításának vizsgálata	20
V.4. A grammatikai átváltási műveletek elemzése a fordításban	23
V.5. Az eredmények összegzése	23
VI. Összefoglalás	25
VII. Felhasznált irodalom	26
VIII. Internetes források	28
IX. Források	29

I. Bevezetés

A japán nyelvtanulók gyakran szembesülhetnek azzal, hogy az anyanyelvi beszélők a mindennapi társalgásban gyakran használnak hangutánzó-és hang(ulat)festő szavakat, összefoglaló nevükön onomatopoeiákat. Alkalmazásukkal képesek kifejezni bármely érzet, érzelem, hanghatás vagy hangulat nüansznyi eltéréseit, és ezen kifejezések elsajátításával mi is könnyen hangozhatunk úgy, mint egy anyanyelvi beszélő. Minden nyelvben jelen vannak onomatopoeiák, mennyiségük különösen sok a japán, a koreai és a kínai nyelvben.¹ A magyar nyelv a japánhoz hasonlóan gazdag e szókincs tekintetében, azonban az utóbbi esetben olyannyira elterjedt használatuk, hogy a tudomány jelenlegi állása szerint 4500-5000 onomatopoetikus kifejezés található meg a japán nyelvben, amely a teljes szókészlet csaknem 10%-át jelenti.² Szerepük a gyermekirodalomban meghatározó, hiszen a gyermeknyelv szerves részét képezik, kifejezőerejükkel pedig megelevenítik a történetet a gyermekek számára. Dolgozatomban a magyar gyermekirodalom klasszikusai közül válogatva fogom elemezni japán fordításukat, azon belül is az onomatopoeiákat. Az onomatopoeiákra számos módon fogok hivatkozni, így a *hangutánzó*, a *hangfestő* és az *onomatopoetikus kifejezés* megnevezés alatt is rájuk fogok utalni.

A dolgozatom relevanciáját az adta, hogy kevés szó esik azon fordításokról, amelyek magyarról japán nyelvre ültetnek át egy történetet, hiszen általánosságban több könyv – legyen az bármilyen műfajú – jelenik meg japán szerzőtől a magyarországi könyvesboltokban. Sajnos ezeknek a meséknek a fordításai is csak elvétve találhatóak meg, hiszen japán a célközönség, itthon nem adták ki őket. A mesekönyvek, amelyeket elemezni fogok, név szerint Bálint Ágnestől a *Mazsola* és a *Labdarózsa*, valamint *A nagyhatalmú sündisznócska* Móra Ferenc tollából.

A kutatás fő célja, hogy az onomatopoeiákkal kapcsolatban megvizsgálja ezen művekben az átváltási műveletek arányát, és hogy megállapítsa, milyen fordítói eljárásokat érdemes alkalmazni a hangfestők esetén magyarról japánra történő fordításban. Ehhez az átváltási műveletek fejezetben az egyes eljárások ismertetésnél felállított hipotézisekre is fogok támaszkodni, amelyeket később az elemzésnél igazolok, avagy cáfolok. A dolgozat elején az onomatopoeiák általános ismérveit tárgyalom, majd áttérek az átváltási művelet definiálására,

¹ SZÉKÁCS Anna, „A japán hangutánzó, hangfestő szavak és a műfordítás”, *Szakmai Füzetek*, VI, 257 – 263, 258.

² SAMU Veronika, „Miben rejlik az onomatopoetikus kifejezések művészi ereje? A japán onomatopoeiák a gyermekirodalomtól az (audio)vizuális művészetekig”. DOMA Petra, FARKAS Mária Ildikó (szerk.), *Kortárs Japanológia IV.*, L'Harmattan, 2022, 86 – 101, 86.

ahol elsősorban Klaudy Kinga (1991) módszertanát veszem alapul, és kiegészítem Vinay és Darbelnet (1958/1995) kategóriáival. Ezt követően kitérek a fordító munkásságára, ugyanis mindhárom könyvet ő fordította le japán nyelvre, majd többek között a vele készült interjúk és egyéb források alapján érdekességképp szót ejtek a magyar mesék fogadtatásáról Japánban. A dolgozat a korpuszvizsgálattal és az eredmények összegzésével zárul, amelyhez a mellékletet az OTDK előírásai alapján külön dokumentumként csatolom. A melléklet tartalmaz egy, az onomatopoeiák hangszimbolikájával kapcsolatos táblázatot (1. táblázat), valamint három, az egyes művek elemzéséhez készült példatárat (2., 3., 4. táblázat).

II. Az onomatopoeiák általános ismertetése

II.1. Az onomatopoeia definíciója

A hangutánzó és hangulatfestő szavakat összefoglaló néven onomatopoeiáknak is nevezzük. A szakirodalomban emellett még a *kifejező* vagy *expresszív* szavak elnevezést is használják, utalva arra, hogy milyen szerepet töltenek be a nyelvben.³ Cseresnyési (2020) további két megnevezést is említ, ilyen a *mimetikus* és az *ideofón* kifejezések.⁴ A hangutánzó szavak nevükből adódóan a természetben létrejövő hanghatásokat, emberi és állati hangokat képezik le egy nyelvbéli hangsorral.⁵ Ilyen például a *csörren*, *fecseg*, *károg* vagy a *kuncog*. A hangulatfestő vagy másnéven hangfestő szavak ezzel szemben nem valamilyen hangot utánoznak, hanem mozgásra, állapotra utalnak,⁶ erre példa a *pepecsel*, a *somfordál* vagy a *bandukol*.

II.2. A japán onomatopoeiák csoportosítása

Az onomatopoeiák osztályozására a különböző kutatások többféle megoldást mutatnak fel, dolgozatomban azonban elsősorban Hamano (1986) három kategóriájára fogok bővebben kitérni, amely a giszeigo 擬声語, a giongo 擬音語 és a gitaigo 擬態語.⁷

A magyar nyelvtől eltérően a japán nyelvben a hangutánzó szavakat, azaz fononímákat még további két csoportra osztják aszerint, hogy élőlények hangját (ember, állat), vagy élettelen tárgyak által keltett zajokat utánoznak.⁸ Japánul az előbbi a giszeigo 擬声語, amelyben a gi (擬) az utánzást, a szei (声) az emberi hangot, a go (語) pedig a szót jelöli.⁹ Ilyen például a *vanvan naku* (ワンワン泣く) ‘bömböl’, vagy az *inu ga vanvan hoeteiru* (犬がワンワン吠えている) ‘a kutya ugat’. Utóbbi a giongo 擬音語, amelyből a középső on (音) szótag a tárgyak okozta hanghatásokra utal,¹⁰ mint például az *ame ga zaa zaa futteiru* (雨がザーザー降っている) ‘zuhog az eső’.

A hang(ulat)festő elemeket, azaz fononímákat japánul gitaigonak 擬態語 nevezzük, amelyből a tai (態) helyzetet, látszatot jelent.¹¹ Ilyen például a nedvesen ragadós érzetet kifejező *betabeta* (ベタベタ), vagy a puha tapintású dolgokra használt *fuwafuwa* (ふわふわ). Cseresnyési (2020)

³ SZÉKÁCS, *i.m.*, 257.

⁴ CSERESNYÉSI László, *Könyv a japán nyelvről*, Kossuth Kiadó, 2020, 169.

⁵ SZÉKÁCS, *i.m.*, 257.

⁶ *Uo.*

⁷ HAMANO Shoko, *The sound-symbolic system of Japanese*, University of Florida, 1986, 1.

⁸ CSERESNYÉSI, *i.m.*, 169.

⁹ SZÉKÁCS, *i.m.*, 257.

¹⁰ *Uo.*, 257 – 258.

¹¹ *Uo.*, 258.

felosztása szerint a hangulatfestő szavak külön kategóriáját alkotják a pszichomímák (japánul: gidzsógo 擬情語), azaz a lelkiállapotokra vonatkozó érzelemfestők.¹² Ide tartozik a *nonbiri* (のんびり) 'nyugodt, laza', vagy a *hotto suru* (ほっとする) 'megkönnyebbül'.

II.3. Szerkezeti típusok

A japán hangfestő szavak fonetikai szerkezetének leírására a Kakehi, Tamori és Schourup (1996) által kidolgozott fonológiai osztályozást¹³ vehetjük alapul. A továbbiakban ezen osztályozáson belül a Cseresnyési által leírt négy alaptípust fogom szemléltetni. Erre azért lehet szükség fordításelemzési szempontból, mert a célnyelvi ekvivalencia kikeresésekor fontos tudni a hangminták szerkezetét, illetve ezen alaptípusok írásképe utalhat a cselekvés milyenségére is (például hogy valamit milyen ütemben vagy gyorsasággal végzünk el). Emellett lényeges tudni elkülöníteni a reduplikációból képzett onomatopoeiákat az ikerítéssel létrejött szavaktól: utóbbira példa a *tokidoki* (時々) vagy a *hitobito* (人々), melyek nem hangfestők.

Az első, egyben leggyakoribb típus a CVCV-CVCV¹⁴, amelyet Kakehi, Tamori és Schourup reduplikációnak nevez.¹⁵ Ilyen például a *kasza-kasza* (かさかさ) 'zizegve', *piri-piri* (ピリピリ) 'bizsergő, csípő' vagy a *mogu-mogu* (もぐもぐ) 'mormolva, majszolva'. Van olyan eset is, ahol a szókezdő mássalhangzó hiányzik, így magánhangzóval kezdődik a szó, ilyen például az *uro-uro* (うろうろ) 'lézengve, tévelyegve'.¹⁶

A második a CVQ, CV(C)VQ, CVQ-CV típus, ahol a „Q” akadályhangot jelöl, és záróelemként jelenik meg.¹⁷ A Q-elem jele a kicsi *cu* (っ vagy ッ), amely a *to* (と) partikula mássalhangzójához hasonul.¹⁸ A CVQ altípus alá tartozik a *gutto* 'hirtelen, erőteljesen', pl. *rópu vo gutto hikimasita* (ロープをぐっと引きました) 'erőteljesen megrántotta a kötelet'. A CV(C)VQ altípus közé vehető a *csiratto* 'egy pillantásra, futólag', pl. *nikki vo csiratto mimasita* (日記をちらっと見ました) 'belepillantott a naplóba'. A CVQ-CV altípus példája a *szassza to* 'gyorsan', pl. *szassza to kotaenaszai* (さっさと答えなさい) 'válaszolj tüstént / azonnal'.

¹² CSERESNYÉSI, *i.m.*, 169.

¹³ Hisao KAKEHI – Ikuhiro TAMORI – Lawrence SCHOURUP, *Dictionary of Iconic Expressions in Japanese*, Mouton de Gruyter, Berlin – New York, 1996, 20.

¹⁴ C = mássalhangzó (*consonant*); V = magánhangzó (*vowel*)

¹⁵ KAKEHI – TAMORI – SCHOURUP, *i.m.*, 20.

¹⁶ CSERESNYÉSI, *i.m.*, 176.

¹⁷ *Uo*.

¹⁸ *Uo*.

A harmadik típus három alváltozata a CVN, a CVN-CVN és a CVCVN¹⁹²⁰, ezekre példa sorban a *don* (ドン) 'bumm', *dzsin-dzsin* (じんじん) 'lűktetve, zsibbadva' és a *pacsin* (パチン) 'csattan'. A negyedik, egyben utolsó alaptípus szerkezeti mintái pedig a CVCVri, CVQCVri és a CVNVCVri, ahol a „ri” a japán *ri* (り) szótag megfelelője. Ezekre példa a *pekori* (ぺこり)²¹, *gusszuri* (ぐっすり) 'mélyen (alszik)' és a *donjori* (どんより) 'borús, borongós'.

II.4. Szófaji meghatározásuk

Ebben az alfejezetben a japán onomatopoeiák szófaji besorolására fogok kitérni, amelyre azért van szükség, mivel az elemzésem során arra is ki fogok térni, hogy azoknál a megoldásoknál, ahol onomatopoeia (is) szerepel, milyen mondattani szerepet tölt be az adott hangfestő. A későbbiekben láthatjuk, hogy szófajilag igen különféle szerepben működhetnek, illetve, hogy kutatásonként eltérő, hogy milyen besorolást kaphatnak.

Elsőként a Szántai (2013) által leírt szófaji áttekintést fogom ismertetni, aki az onomatopoeiák nyelvtani funkciójának elkülönítésére öt csoportot sorol fel. Ez az öt az 1) a szabályos igéket módosító határozó szavak (pl. *csibicsibi to nomu* ちびちびと飲む 'iszogat, kortyolgat'); 2) a *szuru*-vel való összekapcsolás révén képzett igék (pl. *kirikiri szuru* きりきりする 'szúr, hasogat'); 3) a melléknévszerű szavak a *da* (だ) szóval összekapcsolva (pl. *hetoheto da* へとへとだ 'elcsigázott, kimerült'); 4) a nominálisok melléknévi minőségben *no* (の) partikulát követően (pl. *bujobujo no ohara* ぶよぶよのお腹 'felpuffadt has'); és 5) a határozói minőségben *ni* (に) partikulát követően (pl. *curucuru ni naru* つるつるになる 'simává, bársonyossá válik').²²

Kiss Sándorné (2001) *Japán nyelvtani összefoglaló* című könyvében a hangulatfestő-és hangutánzószókat az állapothatározók közé sorolja (japánul: dzsótai no fukusi 状態の福祉).²³ Emellett megemlíti, hogy a legtöbb esetben ezek az onomatopoeiák meghatározott igével együtt szerepelnek, és hogy azt az igéhez partikula köti, amely gyakran a *to* (と) (pl. *kirakira to hiku*

¹⁹ N = japán „n” mássalhangzó (ん)

²⁰ *Uo*.

²¹ A japán viselkedéskultúra egyik fő elemére, a meghajlásra használt onomatopoeia.

²² SZÁNTAI Patrícia, „A japán onomatopoeiák – jellemzőik és fordításuk”, DR. BIRTALAN Ágnes, CSÁKI Nelli, TAKÓ Ferenc (szerk.), *Keleti kutatások. Tanulmányok az ELTE BTK Távol-keleti Intézet OTDK dolgozataiból 2013-2015*, ELTE BTK Távol-keleti Intézet, Budapest, 2016, 257 – 310, 264.

²³ KISS SÁNDORNÉ Székely Ilona, *Japán nyelvtani összefoglaló. Beszéd-és kommunikáció-centrikus megközelítés*, Tárogató Kiadó, Budapest, 2001, 290.

キラキラと光る 'fényesen csillog'), vagy az állapotváltozásra utaló *ni* (に) (pl. *kacsikacsi ni kóru* カチカチに凍る 'keményre fagy').²⁴

Cseresnyési az onomatopoeiákat szófaji szempontból „rugalmasnak” nevezi, legalább négy szófaji kategóriában is megemlíti őket.²⁵ Kiemeli a fentiekhez hasonlóan a partikulák szerepét: példának felhossa a *to* (と) partikulát, amely a határozói szerepű hangfestőt köti az igéhez vagy melléknévhez (pl. *hirahira to tondeiru* ひらひらと飛んでいる 'libbenve száll'), valamint *no*-t (の), amely főnévhez kapcsolódva jelzői szerepbe teszi az adott szót (pl. *hirahira no szukáto* ひらひらのスカート 'libbenő szoknya').²⁶ Emellett a *szuru*, vagyis 'csinál' igéhez kapcsolva igei állítmány hozható létre a hangfestőből.²⁷

A partikulák mellett ige is kapcsolódhat a hangfestőkhöz, amely nem csak az imént említett *szuru* lehet. Az elemzés során is láthatjuk majd, hogy a magyar nyelv sokkal árnyaltabb specifikus igék tekintetében, viszont a japán nyelvben nem igazán találunk ilyeneket (pl. *cammog*, *nyammog*, *kullog* stb.).²⁸ Ehelyett gyakran egy általános értelmű japán ige társul hozzájuk.²⁹ Példának vehető a *naku* 'sír' ige, amely különféle hangfestőkhöz kapcsolódva a sírás jellegét fogja leírni. Ilyen a *sikusiku naku* (シクシク泣く) 'szipogva sír; sírdogál; hüppög', vagy a *vanvan naku* (ワンワン泣く) 'bömböl'.

Összefoglalásként elmondható, hogy az onomatopoeiák szófajilag meglehetősen szerteágazóak, de elsősorban határozószókként jelennek meg. Ezt tovább árnyalják a hozzájuk kapcsolódó partikulák, amelyek módosítanak a mondatban betöltött nyelvtani szerepükön. Emellett igékhez kapcsolódva az adott cselekvés jellegét, jelentését árnyalják.

II.5. A japán onomatopoeiák hangszimbolikája, kifejezőereje

Az onomatopoeiák hangalakjával és annak jelentéskifejező erejével Samu (2022) és Szántai foglalkozik bővebben. Mivel ezen téma önmagában és terjedelmében is egy külön kutatást ölelne fel, dolgozatomban inkább csak a főbb pontokra térek rá, valamint az onomatopoeiák expresszív erejének gyermekirodalommal kapcsolatos relevanciáját szeretném megemlíteni.

²⁴ Uo.

²⁵ CSERESNYÉSI, *i.m.*, 171.

²⁶ CSERESNYÉSI, *i.m.*, 170.

²⁷ Uo.

²⁸ CSERESNYÉSI, *i.m.*, 172.

²⁹ Uo.

Samu kutatásában a nyelvi motiváltságból és ikonicitásból³⁰ eredő kifejezőerőre helyezi a hangsúlyt, ezen hatást pedig az onomatopoeiák vonatkozásában a következőképp foglalja össze:

Ezeknek a szavaknak a hangalakja jelentéskifejező, vagyis a jelölő és a jelölt között szoros kapcsolat áll fenn. A hangalak és a jelentés közötti szoros kapcsolatot nevezzük nyelvi motiváltságnak, amelynek köszönhetően (nagy) expresszív hatást váltanak ki. Az expresszív erejük nemcsak az őket alkotó hangok együtteséből, hanem az őket jellemző hangzássémákból is ered. A hangzássémák pedig a morfológiai szerkezeti jellemzőjük alapján állapíthatók meg.³¹

Szántai morfológiai osztályozása során a könnyebb érthetőség végett kitér a japán nyelv hangszimbolikájára. A magánhangzó szimbolika tekintetében a japán nyelvben mind az öt magánhangzó³² más-más jelentéssel bír: ez alapján az „i” hang mindig valamilyen kisméretű vagy gyors dologra; az „a”, „u” és „o” hangok pedig valamilyen nagyméretű vagy lassú dologra utalnak.³³ Ezzel szemben az „e” hangot ritkán láthatjuk onomatopoetikus kifejezésekben, és akkor is negatív jelentéssel ruházza fel az adott szót.³⁴ Ilyen például a *gorogoro* (ゴロゴロ) ’gurul’, amelyet nehéz tárgyak esetén használnak, vagy a *dokidoki* (ドキドキ) ’hevesen ver a szíve’. Ezen felül a hangmélység-magasság relációjában is különbséget lehet tenni: az ’a’ tiszta hangot (pl. *kankan*: kisméretű tárgy sorozatos földhöz csapódását imitáló hang), az ’i’ magas hangot (pl. *kinkin* [きんきん]: magas, fémes hang), az ’o’ pedig mély hangot (pl. *mómo* [モーモー]: tehénbögés; *mú-mú*) utánoz.³⁵

A japán nyelv 10 mássalhangzójának³⁶ szimbolikája is érdekes jelentésbeli különbségekre mutat rá. A Szántai által felsorolt kategóriák és példák mentén egy táblázatba szedtem az általa összefoglaltakat a könnyebb áttekinthetőség érdekében, azonban mivel dolgozatomban nem célom hosszabban ezeket elemezni, a mellékletben helyeztem el.

A táblázat alapján láthatjuk, hogy a különféle hangok hogyan képesek hangulatot teremteni. Azt, hogy az agyunk milyen módon asszociál egy bizonyos hang mentén egy bizonyos hangulatra vagy jelentésre, Szilágyi N. Sándor³⁷ a két megismerőrendszerünk, azaz az elme és a lélek működésbeli különbségeiben határozza meg. Samu ezt úgy foglalja össze, hogy míg

³⁰ Amikor egy jel (ami lehet akár szó vagy kifejezés) hasonlít arra, amit jelöl. Az ikonicitás talán legszembetűnőbb példái a hangutánzó szavak, amelyeknek alakja nagyban hasonlít arra a hangra, amelyet jelölnek (pl. *rőf-rőf*). BENCZES Réka – KÖVECSES Zoltán, *Kognitív nyelvészet*, Akadémia Kiadó, 2016, nincs o., e-book kiadás.

³¹ SAMU, *i.m.*, 87.

³² A, i, u, e o.

³³ SZÁNTAI, *i.m.*, 261.

³⁴ *Uo.*

³⁵ *Uo.*

³⁶ K, sz, t, n, h, m, j, r, v, n.

³⁷ SZILÁGYI N. Sándor, „Hangulatfestés – de mit is festünk?”, KÁDÁR Edit, SZILÁGYI N. Sándor (szerk.), *Motiváltság és nyelvi ikonicitás*, Erdélyi Múzeum Egyesület, Kolozsvár, 2015, 23 – 42.

elménk a fogalmi rendszerek kialakításának és a racionális gondolkodásnak a központja, addig a lélekből az ilyen rendszerek hiányoznak, és a fogalmi reprezentációk helyett hangulatrepresentációk vannak jelen.³⁸ Ha az érzelmeket is belevonjuk ebbe a képletbe, akkor az elme és a lélek viszonyában az előbbi teljes mértékben érzelemmentes, míg az utóbbival elválaszthatatlan egységet alkot az emocionális rész.³⁹ Ebből következik, hogy a hangulatfestő szavak a lelkünkben lévő hangulatrepresentációkat aktiválni fogják, melyek által az adott szó pozitív vagy negatív hatást fog kiváltani belőlünk.⁴⁰ Szilágyi hozzáteszi, hogy egy nyelvnek attól vannak hangulatfestő szavai, hogy az ember lelke egy analóg rendszerként működik, ily módon az agy számára fontos, hogy „amiknek hasonlít a hangalakzatuk, azoknak a nyelvi formája is hasonlítson a beszédben.”⁴¹ Tehát amikor hangulatfestő szavakat képzünk, akkor vannak bizonyos „szabályok”, amelyeket arra alkalmazunk, hogy egy-egy hangulatalakzatot milyen hangzássémájú szóval írunk le.⁴² Ez természetesen nem egy tudatos folyamat, hanem a nyelvelsajátítás során rögzül az analógia elve mentén.⁴³

Dolgozatom ezen részében a fő kérdés az az tehát, hogy az onomatopoeiák expresszív ereje milyen módon fontos és tárgyilagos a gyermekirodalomra nézve. Ez már csak azért is érdekes, mivel nem csak a magyar, de a japán gyermeknyelv szókincsében is különösen nagy számban vannak jelen onomatopoetikus kifejezések. Samu kifejti, hogy a gyermekirodalomban fontos lenne, hogy a gyermekek világképéhez igazodva meséljünk, és ezáltal a beleélés folyamata is könnyebb legyen.⁴⁴ A hangulatteremtő erejükkel ily módon játékosá, átélhetővé és közelebbivé teszik a történetet a fiatal olvasók számára. A közvetlen élményt pedig az adja, hogy egyrészt ezen szókincs ismerős számukra, másrészt viszont már a szavak hangalakja is tükrözi a jelentésüket.⁴⁵ Emellett az is fontos szempont, hogy a gyermekek bizonyos korig inkább hallják, mintsem olvassák ezeket a történeteket, így narratívában jelentős szerepet játszanak a különféle hanghatások, és ezeknek a tudatos kiválasztása a fordító részéről.⁴⁶ Ezekre a fordítói döntésekre később, az onomatopoeiák elemzésénél fogok bővebben kitérni.

³⁸ SAMU, *i.m.*, 91.

³⁹ *Uo.*

⁴⁰ *Uo.*, 91 – 92.

⁴¹ SZILÁGYI, *i.m.*, 33.

⁴² SAMU, *i.m.*, 92.

⁴³ *Uo.*

⁴⁴ *Uo.*, 94.

⁴⁵ *Uo.*, 94 – 95.

⁴⁶ Gillian LATHEY, *Translating Children's Literature*, Routledge, London / New York, 2016, 93.

III. Átváltási műveletek

Ebben a fejezetben a későbbi elemzési szempontok felvázolásaképp fogom definiálni először a fordítástudományban használt „átváltási művelet” fogalmát, majd kitérek a különböző módszertanokra és azok kategóriáinak ismertetésére.

III.1. Az átváltási művelet fogalma

Az átváltás leegyszerűsítve a fordítás során a fordító által elvégzett műveletsor, melynek segítségével a forrásnyelvi szöveget a célnyelven közvetíti. Az „átváltási művelet” fogalmat a magyar fordításelméleti szakirodalomban először Klaudy Kinga (1991) használta⁴⁷, aki az ÁMR, azaz az átváltási műveletek rendszerének megalkotója.⁴⁸ A nemzetközi szakirodalomban szűkebb értelemben a fordítói műveletekre két terminust használnak: magát a fordítási folyamatot „transposition”-nek (Vinay-Darbelnet 1958, Newmark 1988), annak eredményét pedig „shift”-nek (Catford 1965) nevezik.⁴⁹ Tágabb értelemben véve nemcsak a fordítói műveletek esetében fordul elő a „translation procedures” kifejezés, amelynek magyar megfelelője lehetne a „fordítói eljárások”.⁵⁰ Nida (1964) a *Toward a Science of Translating*⁵¹ című művében ezen fordítói eljárásoknak két fajtáját említi meg: egyik a „technikai eljárások” (technical procedures), a másik pedig a „szervezési eljárások” (organizational procedures).⁵² A később Klaudy által felsorolt átváltási műveletek egyértelműen az előbbi csoportba tartoznak, hiszen ilyen eljárások például a forrásnyelvi analízis vagy a célnyelvi szintézis, míg a szervezési eljárások közé tartozik például a fordítás megszerzése illetve a fordítással együtt járó kiadói megállapodások és költségek is.⁵³

Több elmélet is létezik azzal kapcsolatban, hogy mit is tekinthetünk átváltási műveletnek. Klaudy Kinga *Bevezetés a fordítás gyakorlatába* (2014) című könyvéből idézve a következőképp írható le ez a dilemma:

Két „leszűkítő” felfogás létezik. Az egyik csak azokat a műveleteket tartja transzformációnak, transzpozíciónak stb., amelyeket a két nyelv lexikai és grammatikai rendszerének különbségei miatt kell a fordítónak elvégeznie (Vinay–Darbelnet 1958, Catford 1965, Newmark 1982). A másik nézet még tovább szűkíti a kört: szerintük a nyelvi rendszerek különbségeivel magyarázható műveleteket is ki kell zárunk a vizsgálatból, hiszen azokat úgyis kötelező

⁴⁷ KLAUDY Kinga, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába*, Scholastica, 2014, 17.

⁴⁸ KLAUDY Kinga, „Az átváltási műveletek rendszere.”, *Modern Nyelvoktatás*, XXIV/2-3 (2018), 5 – 16., 1.

⁴⁹ KLAUDY, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába*, i.m., 17.

⁵⁰ Uo.

⁵¹ Eugene Albert NIDA, *Toward a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*, Brill Archive, Leiden, 1964.

⁵² KLAUDY, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába*, i.m., 18.

⁵³ Uo.

elvégezni, és a fordítók automatikusan el is végzik őket. Kutatni csak azokat a műveleteket érdemes, amelyeket nem a nyelvi rendszerek különbségei, hanem például a stilisztikai tradíciók különbségei vagy a célnyelvi olvasó elvárásai stb. tesznek szükségessé (Seguinot 1988).⁵⁴

Klaudy a tágabb értelmezés képviselőjeként az átváltási műveleteket akképp definiálja, hogy minden olyan művelet ide tartozik, amelyet a fordító végez annak érdekében, hogy a forrásnyelvi szövegből célnyelvi szöveg legyen, szemben azzal a megközelítéssel, hogy csak ott beszélhetünk átváltásról, ahol a két nyelv rendszerében fellelhető különbségek miatt a fordító kénytelen kerülőútra térni a fordítás során.⁵⁵

III.2. Klaudy (1991) kategóriái

Az elemzésem során elsősorban a Klaudy által kidolgozott átváltási tipológiát fogom alkalmazni. Az általa felvázolt felosztás alapját az átváltási művelet „művelet” jellege, azaz végrehajtási módja és „technikai kivitelezése” adja, így ezekre koncentrálni hozta létre az alább kifejtett művelet típusokat.⁵⁶ A két fő típus a művelet hatóköre szerint a lexikai és grammatikai átváltási műveletek, melyek közül elsősorban a lexikaira fogom a nagyobb hangsúlyt fektetni. Ennek tizenegy típusa a szűkítés, bővítés, összevonás, felbontás, kihagyás, betoldás, áthelyezés, felcserélés, antoním fordítás, teljes átalakítás és kompenzálás.⁵⁷ Mivel ezen altípusok kifejtésére a dolgozat terjedeleme vonatkozó keretei szűkek, így csak a vizsgálat szempontjából lényeges műveleteket fogom bővebben ismertetni.

III.2.1. A lexikai átváltási műveletek típusai

A jelentések bővítésének (generalizálás) lényege, hogy a forrásnyelvi szót a célnyelven egy általánosabb jelentésű szóval adja vissza a fordító. Ennek egyrészt az az oka, hogy a nyelvek nem egyformán tagolják a valóságot, és emiatt a célnyelven az adott fogalom kevésbé részletező tagolása miatt nincsen olyan lexikai egység, amely pontos megfelelője lenne a forrásnyelvinek.⁵⁸ Jellemzően ilyen a napszakok tagolása az angol és a magyar nyelv viszonyában, ahol például a magyar *délelőtt* szóra legtöbbször az angol *morning* ('reggel') szót használják, hiába létezik a *forenoon* kifejezés, annak használata jóval szűkebb.⁵⁹ A magyar nyelv tekintetében a másik ok az igekötőinek és képzőinek gazdagságában keresendő, ahol számos jelentésárnyalat fejezhető ki és különböztethető meg (pl.

⁵⁴ KLAUDY, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába*, i.m., 27 – 28.

⁵⁵ KLAUDY, „Az átváltási műveletek rendszere”, i.m., 4.

⁵⁶ KLAUDY, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába*, i.m., 29.

⁵⁷ KLAUDY, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába*, i.m., 30.

⁵⁸ KLAUDY, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába*, i.m., 55.

⁵⁹ KLAUDY, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába*, i.m., 57.

odasomfordál, belehörpint, szálldogál, szállingózik stb.).⁶⁰ Úgy gondolom, hogy a magyar nyelv gazdag igekötőhasználata és részletező tagolása miatt nagyobb arányban figyelhető majd meg ez a jelenség a fordítás során, hiszen sok hangutánzó és hangulatfestő szóban szerepelnek (pl. *bekukkant, begubózik, felnevet* stb.).

A jelentések felbontásakor a fordító csak két vagy több szóval képes visszaadni az adott forrásnyelvi szó értelmét.⁶¹ Igék esetében érdemes megfigyelni a nyelvek lexikai rendszerében rejlő okokat, és a magyar nyelv esetében a már említett képzők gazdagsága miatt az igék különböző jelentésárnyalatokat képesek kifejezni, amely gyakorta eredményezi indoeurópai nyelvek esetében, hogy az adott magyar szót „ki kell bontani”.⁶² Ha megfigyeljük a japán onomatopoeiák szerkezetét, látható, hogy sokszor szerepel egy partikula a hangfestő szó mögött, ami ígéhez vagy melléknévhez köti azt, így feltételezhető, hogy gyakori példa lesz ez az eljárás, amikor adott esetben a magyarban csak egy szó fejezi ki ugyanazt a jelentést.

A jelentés kihagyása abban az esetben jellemző, amelyben egy adott márkanév, földrajzi név, történelmi korszak neve stb. közismert a forrásnyelvi kultúrában, viszont a célnyelvi olvasó háttérismeretének eltérő volta miatt esetleg semmit nem jelent az a kifejezés számára.⁶³ Kihagyást a fordító akkor alkalmazhat, ha az adott szó a szövegkörnyezetben nem hordoz fontos információt, ha viszont az lényeges, más eljárással kell élnie (pl. magyarázó betoldás, körülírás, általánosítás stb.).⁶⁴

III.2.2. A grammatikai átváltási műveletek típusai

A továbbiakban a grammatikai típusok (konkretizálódás és generalizálódás; felbontás (felemelés); összevonás (lesüllyesztés); kihagyás; betoldás; áthelyezések; cserék)⁶⁵ közül csak az elemzés szempontjából lényeges műveleteket fogom részletezni, ezen belül is a felemelést és a lesüllyesztést.

A grammatikai felbontás alatt kétfajta műveletet értünk: az egyik, mikor a fordító egy forrásnyelvi mondatot a célnyelven több mondattal adja vissza, a másik pedig, amikor a mondathatáron belül marad, de azt tagoltabbá teszi azáltal, hogy kibontja.⁶⁶ Eközben a

⁶⁰ KLAUDY, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába, i.m.*, 55.

⁶¹ KLAUDY, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába, i.m.*, 73.

⁶² KLAUDY, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába, i.m.*, 73 – 74.

⁶³ KLAUDY, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába, i.m.*, 84.

⁶⁴ Uo.

⁶⁵ KLAUDY, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába, i.m.*, 30.

⁶⁶ KLAUDY, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába, i.m.*, 189.

forrásnyelvi szöveg bizonyos alárendelt elemeit felemeli a mondat szintjére, amelyek így önálló mondategységeket alkotnak.⁶⁷ Önálló mondategységről pedig akkor beszélhetünk, ha önálló állítmánnyal rendelkezik a mondat.⁶⁸ A felemelés során tárgyalt altípusok a főnévi; a melléknévi és határozói igenévi; valamint főnévi igenévi szerkezetek felemelése a mondat szintjére. A felemelés oka a nyelvi rendszerek eltéréseiben, pontosabban a mondatok tipikus tagoltságában keresendő.⁶⁹ Az indoeurópai nyelvekkel szemben a magyar nyelvben a mondatok általában tagoltabbak, ezáltal több igét tartalmaznak, így magyarra fordítás során gyakrabban láthatunk több mondategységet több állítmánnyal.⁷⁰

A grammatikai összevonásnál pont az előző ellentétje történik: ilyenkor két vagy több forrásnyelvi mondatot egy célnyelvi mondatral adnak vissza, a lesüllyesztéssel pedig a forrásnyelvi szöveg valamely önálló mondategységét a fordító lesüllyeszti a mondat szintje alá azáltal, hogy az igét főnévi, vagy igenévi szerkezetté alakítja.⁷¹ Az összevonás és felbontás oka az alanyváltásokkal is magyarázható, miszerint amíg a magyar nyelvben az azonos alanyú mondatok esetén a következő mondat elején nem kell jelölni újra az alanyt – hiszen a ragozott igealak utal a cselekvést végzőre –, addig ez az indoeurópai nyelveknél szükséges.⁷² A japán nyelv ugyancsak a magyarhoz hasonlóan nem igényli, hogy szükségszerűen jelölje az alanyt a mondat elején, amennyiben az megegyezik az előző mondatéval, vagy ha a szövegkörnyezet alapján tudjuk, ki vagy mi az alany. Ez különösen gyakori a személyes névmások esetében.⁷³ És bár a japán nyelv is agglutináló, nincsen személyragozás, így a beszédpartnerek szavak és szószerkezetek segítségével utalnak arra, hogy kiről van szó.⁷⁴ Ugyanígy míg a magyarban a ragozott ige személye és száma utal a cselekvést végző alanyra, addig a japán igék ragozása személytől és számtól független.⁷⁵ Például az *Onna no ko wa gakkó ni ikimasita* mondat a szövegkörnyezettől függően jelentheti azt, hogy 'a kislány iskolába ment', vagy hogy 'a kislányok iskolába mentek'. Ez alapján láthatjuk, hogy a főneveknek nincsen többes számú alakjuk, valamint, hogy az ige ragozott formája ugyanaz egyes-és többesszám esetén is.

⁶⁷ KLAUDY, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába, i.m.*, 192.

⁶⁸ *Uo.*

⁶⁹ *Uo.*

⁷⁰ *Uo.*

⁷¹ KLAUDY, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába, i.m.*, 205.

⁷² KLAUDY, *Bevezetés a fordítás gyakorlatába, i.m.*, 205 – 206.

⁷³ KISS SÁNDORNÉ, *i.m.*, 38.

⁷⁴ *Uo.*

⁷⁵ KISS SÁNDORNÉ, *i.m.*, 217.

III.3. Kiegészítés: Vinay és Darbelnet (1958/1995) kategóriái

Ezen alfejezetben ismertetni fogom a legrégebbi taxonómiát, amely Vinay és Darbelnet nevéhez fűződik. Ennek szükségességét az adja, hogy bár a Klaudy-féle átváltási tipológia széles körben alkalmazható a vizsgálat során, az olyan eseteknél, ahol például szó szerinti fordítást vagy ekvivalenciát találtam a célnyelvi szövegben, kiegészítésre szorult ezen taxonómia.

A Vinay és Darbelnet-féle felosztás két módszert (*methods*) és azokon belül hét eljárást (*procedures*) különböztet meg.⁷⁶ A két fő kategória a direkt (*direct* vagy *literal translation*) és az indirekt (*oblique translation*) módszerek.⁷⁷⁷⁸ A direkt módszerek közé tartozik a kölcsönzés (*borrowing*), tükörfordítás (*calque*) és a szó szerinti fordítás (*literal translation*).⁷⁹ Az indirekt módszerek pedig a transzpozíció (*transposition*), a moduláció (*modulation*), az ekvivalencia (*equivalence*) és az adaptáció (*adaptation*).⁸⁰ Ahogyan azt a Klaudy-féle felosztásnál is tettem, itt is csak az elemzés szempontjából fontos fordítási eljárásokat fogom bővebben részletezni.

A szó szerinti fordítás lényege, hogy az adott forrásnyelvi szöveget szóról szóra, annak grammatikailag és idiomatikusan pontos megfelelőjével teszi át a fordító a célnyelvi szövegre.⁸¹ Ilyen lehet például a *vatasi va asza made gusszuri nemasita* (私は朝までぐっすり寝ました) 'reggelig mélyen aludtam'. Mivel műfordításoknál nem célszerű ennek az eljárásnak az alkalmazása, illetve az onomatopoeikus kifejezések esetében pontos egyezést nem igazán láthatunk, így kevesebb az esélye, hogy az elemzés során sok példát találjunk szó szerinti fordításra.

Az ekvivalencia ezzel szemben gyakori stratégia lehet a fordító számára az onomatopoeiák visszaadásában. Az ekvivalencia, mint eljárás lényege, hogy a fordító nem szóról szóra adja vissza a forrásnyelvi szöveget, azonban a célnyelvi szöveg jelentése megegyezik azzal. Vinay és Darbelnet erre szemléltetésképp az onomatopoeiákon belül az állathangokat emeli ki: ilyen például a kakashang, amelyre a magyarban a *kukurikút* használjuk, míg a japán nyelvben ennek megfelelője a *kokekokkó* (コケコッコー). Az ekvivalencia keresésének alkalmazására jó példák még az idiómák, ahol nem tudunk

⁷⁶ Jean-Paul VINAY – Jean DARBELNET, *Comparative Stylistics of French and English. A Methodology for Translation*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam / Philadelphia, 1995, 31.

⁷⁷ *Uo.*

⁷⁸ Az átváltási műveletek pontos magyar megnevezéseit Klaudy Kinga fordítása alapján tüntettem fel.

⁷⁹ VINAY – DARBELNET, *i.m.*, 31 – 33.

⁸⁰ VINAY – DARBELNET, *i.m.*, 36 – 39.

⁸¹ VINAY – DARBELNET, *i.m.*, 33.

tükörfordítást alkalmazni⁸² (pl. két ember közötti hasonlóság szemléltetésére az angol 'as like two peas' esetében magyarul mi a borsó helyett azt mondjuk, hogy 'mint két tojás'). A fentebb leírtakra hivatkozva úgy gondolom, hogy a mesékben megjelenő állathangok fordítása során nagy arányban fogunk találni ekvivalenciára példát.

A harmadik eljárás a kölcsönzés, amely során a fordító bizonyos nyelvi elemeket átvesz, átemel a forrásnyelvből. Ezt azért teszi, hogy a fordítás során keletkező hézagokat „kitöltse”.

⁸³ Tipikusan ilyen kölcsönzéssel átvett szó például a *szusi*, a *gésa* vagy a *szamuráj*.

⁸² VINAY – DARBELNET, *i.m.*, 38.

⁸³ VINAY – DARBELNET, *i.m.*, 31.

IV. A magyar gyermekirodalom japánra fordítása

IV.1. A fordítóról

A dolgozatomban elemzett gyermekirodalmi művek mindegyike egy fordító tevékenységéhez köthető, így fontosnak tartom, hogy kitérjek az ő munkásságára is. Azért esett rá a választás, mivel tőle jelent meg a legtöbb japán nyelvű fordítás magyar gyermekirodalomból. Ucsikava Kazumi jelenleg az Eötvös Loránd Tudományegyetem Japán Tanszékének oktatója, anyanyelvi lektora, emellett számos műfordítása jelent meg gyermekirodalmi vonatkozásban. Az Oszakai Egyetem Idegennyelvi Karán tanult magyar nyelvet, majd 2009-ben Magyarországon kezdte el mesterképzését az ELTE Magyar nyelv és irodalom szakán.⁸⁴ Mesterszakos szakdolgozati témájának a 20. századi japán és magyar gyermekirodalom történetének összehasonlítását választotta, doktori disszertációjában pedig a japán nyelvoktatást kutatta.⁸⁵

A mesefordítás iránti érdeklődése kiskorában alakult ki, jövőbeli tervként pedig ekkor fogalmazódott meg benne, hogy gyerekkönyvekkel szeretne foglalkozni.⁸⁶ Azóta hét ilyen mű jelent meg az ő fordításában, amelyekben a 20. századi magyar gyermekirodalom klasszikusait ültette át japán nyelvre. Dolgozatomban ezek közül a *Kobuta no rézun* こぶたのレーズン (2012)⁸⁷, a *Mori no taisó va harinezumi* もりのたいしょうは はりねずみ (2010)⁸⁸, és az *Inu no rabuda to márui hana* 犬のラブダとまあるい花 (2006)⁸⁹ mesekönyvek fordításait fogom vizsgálni.

Ucsikava fordítói tevékenysége mellett a már korábban említett mesterszakos dolgozatában foglalkozik a két ország gyermekirodalmának történeti háttérével is, amelyben érdekes különbségekre mutat rá. A legfontosabb pont, amelyet kiemel, az a politikai tartalmú üzenetek megjelenése a gyermekeknek szánt művekben.⁹⁰ Ezen befolyás azt eredményezte, hogy a 20. századi Japánban általánosságban jobban tudta érvényre juttatni a hatalom a saját ideológiáját mind a felnőttek, mind a gyerekek esetében, szemben Magyarországgal, ahol az emberek tudatosabbak voltak az őket irányítani akaró erők tekintetében.⁹¹ Bár dolgozatom fő témáját

⁸⁴ ALUMNI KÖZPONT, „ELTE-sek messzi földről – Interjú dr. Uchikawa Kazumival (2023.06.01.)”, alumni.elte.hu

⁸⁵ Uo.

⁸⁶ Uo.

⁸⁷ Bálint Ágnes: *Mazsola* (1965) [eredeti mű]

⁸⁸ Móra Ferenc: *A nagyhatalmú sündisznócska* (1954) [eredeti mű]

⁸⁹ Bálint Ágnes: *Labdarózsa* (1976) [eredeti mű]

⁹⁰ UCHIKAWA Kazumi, „A magyar és a japán gyermekirodalom története a 20. században”, Vihar Judit (szerk.), *Magyarországi és japán kapcsolatok az elmúlt évtizedek tükrében*, Magyar-Japán Baráti Társaság, 2020, 165 – 179, 175 – 176.

⁹¹ Uo., 176.

nem ez alkotja, azonban különálló kutatási témaként felveti a lehetőségét annak, hogy megvizsgáljuk ezen kérdéskört több japán és magyar gyermekirodalmi mű összehasonlításában.

IV.2. A magyar gyermekirodalom fogadtatása Japánban

Említésre méltó a '60-as '70-es évek magyar gyermekirodalmának fogadtatása Japánban. Ezen művek közül kiemelkedő Marék Veronika írása, a *Laci és az oroszlán* (1961) (japánul: ラチとらいおん), amely 1965-ben jelent meg japánul Tokunaga Jaszumoto fordításában. 2011-ben egy online kulturális magazinnak adott interjút a következőképp nyilatkozott az író:

Azóta folyamatosan adják ki, minden évben 20-30 ezer utánnyomás van, a nagypapák nemzedékétől a mai gyerekekig ezt olvassák, és rettenetesen komolyan veszik. Azt hittem, hogy ez egy fiús mese, de a nők is ugyanúgy szeretik. Olyan mély benyomást tesz rájuk, amit mi itt Magyarországon el se tudunk képzelni.⁹²

A Japánban már mintegy 40 éve töretlen népszerűségnek örvendő *Laci és az oroszlánt* azóta lefordították és megjelentették Koreában, Kínában és Tajvanon is.⁹³ Ez felveti azt a kérdést, hogy vajon minek köszönhető ezen siker, mi vonzotta a japán olvasókat egy ilyen történetben, és hogy vajon beszélhetünk-e arról, hogy a japánok különleges érdeklődéssel fordulnának a magyar gyermekirodalom felé. Az Ablak Japánra⁹⁴ nevű podcast-ben adott interjútában Ucsikava kitér a gyermekirodalom fordításaira és a könyvkiadás nehézségeire is. Az adásban felmerül annak a kérdése, hogy vajon miért érdekli a japán embereket éppen a magyar gyermekirodalom, amelyre a fordító válasza az volt, hogy sajnos nem beszélhetünk arról, hogy feltétlen a magyar mesekönyvek iránt lenne kiemelkedő a kereslet.⁹⁵ Ennek ellenére egy Japánban igen híres, kifejezetten gyerekkönyveket forgalmazó bolt 2012-es ajánlasi listáján rangos helyet kapott a *Mazsola* fordítása: 258 mű közül 13-mat választottak ki, amely 13 könyv között a magyar mesekönyv is helyet kapott.⁹⁶

⁹² KALMÁR András, „Laci és az oroszlán Japánban – interjú Marék Veronikával (2011.06.21.)”, kulturpart.hu

⁹³ JAPÁN ALAPÍTVÁNY BUDAPEST, „Marék Veronika találkozása Japánnal (2022.03.27.)”, youtube.com, 6'44" – 7'13".

⁹⁴ YANAGISAWA Gyöngyi, „#12 – Hogy kerül Bálint Ágnes Mazsolája a japán könyvesboltokba? (2022.09.14.)”, podcast.hu

⁹⁵ Uo., 44'43" – 45'11".

⁹⁶ GREFF András, „Szójaszósz és székely tánc – így élnek a budapesti japánok (2019.01.08.)”, nlc.hu

V. A *Mazsola*, *A nagyhatalmú sündisznócska* és a *Labdarózsa* című művek vizsgálata

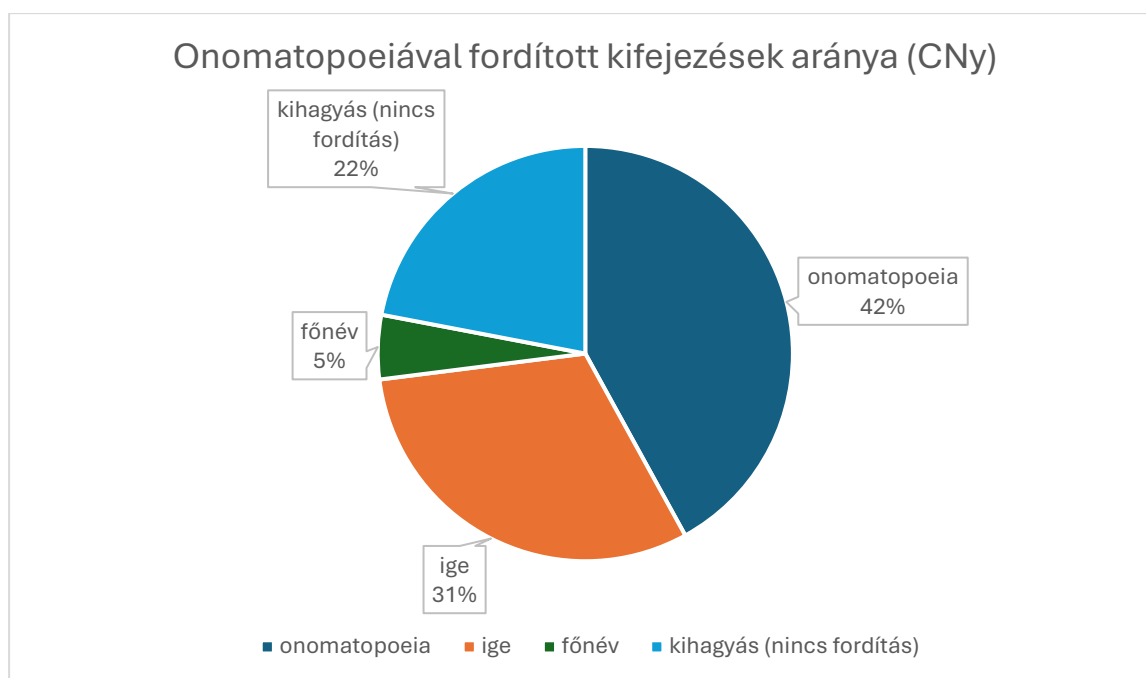
V.1. Az elemzés szempontjai, módszertana

A következőkben a bevezetésben már feltüntetett három mesekönyv fordítását fogom elemezni. A könyvek kiválasztásához elsődleges szempont az elegendő tartalmi hosszúság volt. A kutatás módszere korpuszalapú, kontrasztív jellegű, és két főbb pontra irányul. Elsőként az onomatopoeiával fordított kifejezések arányát vizsgálom meg, majd a fordítás során használt átváltási műveleteket veszem górcső alá. Mindkét esetben az eredményeket kördiagrammon összegeztem. Az elemzés résznél nem minden esetben írom ki a fordításokat, így elsősorban a példa számával hivatkozok rájuk.

V.2. Az onomatopoeiát tartalmazó fordítások arányának vizsgálata

Az elemzésem ezen részében arra helyeztem a hangsúlyt, hogy megnézzem, milyen arányban használt a fordító onomatopoeiát a fordítás során. A vizsgálatomat itt arra alapoztam, miszerint a japán nyelvben számos hangfestő található meg, és arra kerestem egyfajta tendenciát, hogy az ilyen tekintetben való gazdagságát vajon mennyire tükrözi maga a fordítás. Fontos megjegyezni, hogy a korpusz felállításának kiindulási alapja a forrásnyelvi szöveg szempontjából hangfestőnek számító kifejezések voltak, így a magyar nyelvben hangutánzóként szereplő szavak célnyelvi ekvivalenseit fogom vizsgálni. A mellékletben szereplő táblázatban *-al jelöltem, valamint ki is emeltem a mondaton belül azokat a megoldásokat, ahol hangutánzó szerepel. Az eredmények százalékos arányban szerepelnek aszerint, hogy milyen szófajú szót láthatunk a fordításban.⁹⁷

⁹⁷ A kijött számadatokat a százalékok kiszámolása után egészre kerekítve adtam meg.

1. ábra: Onomatopoeiával fordított kifejezések aránya (CNy)

Az 59 db példa közül 25 esetben fordult elő, hogy a keresett forrásnyelvi kifejezést a célnyelven onomatopoeiával adta vissza a fordító, amely a diagram 42%-át tette ki. Az onomatopoetikus kifejezések kiválasztásához és meghatározásához elsősorban a dolgozatban részletezett szerkezeti típusokat vettem figyelembe, azonban olyan, hagyományosan egyik típushoz sem sorolható kifejezést is onomatopoeiának vettem, mint az 5. példában szereplő *Ui, ui, ui* (うい、うい、うい), vagy a 45. példában látható *Ko-ko-ko-ko* (コッ、コッ、コッ、コッ), amelyek állathangot utánoznak.

Szófaji szempontból vizsgálva ezeket az onomatopoeiákat, láthatjuk, hogy számos esetben fordulnak elő szabályos igét módosító határozószavak, amelyek *to* (と) partikulával együtt állnak, ilyen a 2. táblázat 3. és 9. példája. A másik gyakori eset, hogy egy általános értelmű igével való összekapcsolás révén képzett igét láthatunk a fordításban, ilyen a 3. táblázat 33. és 34. példája. Emellett láthatjuk őket jelzői minőségben is (3. táblázat 28. példa; 4. táblázat 48. és 56. példa).

Érdekes megoldás még a két onomatopoeiával való fordítás a 2. táblázat 1. példájában. A *haguhagu* (はぐはぐ) hangfestő hangalakjában hasonlít a gyakrabban használt *pakupaku* (ぱくぱく) kifejezéshez, mindkettő a tátogást, a száj folyamatos mozgását imitálja.⁹⁸ A *kucsakucsa*

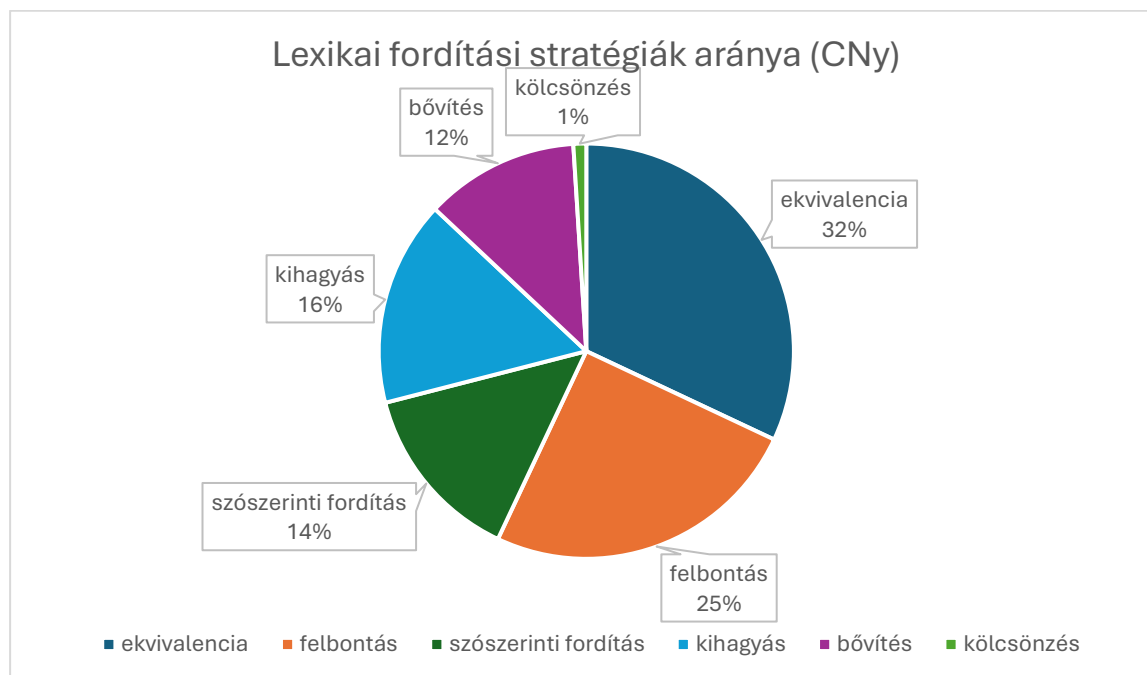
⁹⁸ Andrew C. CHANG, *A Thesaurus of Japanese Mimesis and Onomatopoeia: Usage by Categories*, Taisūkan Soten, Tokió, 1990, 46.

(くちゃくちゃ) egyrésről jelentheti valaminek az összegyűrődését,⁹⁹ ebben a kontextusban viszont másik jelentésében, 'csámcsogás'-ként kerül elő.

Úgy gondolom, hogy ez a 42%-os arány jól mutatja, hogy a japán gyermeknyelv milyen szerves részét képezik az onomatopoeitikus kifejezések, ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy mivel csak a magyar forrásnyelvi szöveg szempontjából hangfestőnek tekintett kifejezéseket vizsgáltam, ettől függetlenül a célnyelvi fordításban számos más helyen is jelen voltak japán onomatopoeiák.

V.3. A lexikai átváltási műveletek fordításának vizsgálata

Ebben az alfejezetben a fordításban megjelenő különféle lexikai átváltási műveleteket fogom elemezni, amely a dolgozatom fő részét képezi. Az onomatopoeiák tárgyalásánál említett módszert alkalmaztam itt is, és a grafikonon látható százalékadatok mentén a leggyakoribb eljárástól haladok a legkevésbé előforduló műveletig, közben reflektálva a korábban felállított hipotézisekre. Fontos, hogy a példák között gyakran szerepel olyan, amelyhez nem csak egy műveletet, hanem többet is tudtam rendelni, így lesz, amely két, esetenként három kategóriánál is meg fog jelenni, így a számadatokat is ennek fényében ismertetem.

2. ábra: Lexikai fordítási stratégiák aránya (CNy)

Sorban a leggyakoribb eljárás 32%-kal az ekvivalencia volt, amelyre 28 esetben találtam példát az elemzés során. Jellemzően olyankor alkalmazta ezt a stratégiát a fordító, amikor a

⁹⁹ Andrew C. CHANG, *i.m.*, 250.

forrásnyelvi szövegben egy specifikus ige szerepelt, ilyen például a 4. táblázat 55. példában szereplő 'meg se mukkant', amelynek fordítása a *kucsi vo hirakimaszen* (口をひら きませ ん) 'nem nyitja ki a száját' lett. Ugyanide tartozik a 2. táblázat 17. példájában szereplő 'röstelkedve', amelynek japán fordítása a 'hebeg-habog', így ez is szintén lehet ekvivalencia. A másik jellemző eset az állathangok fordítása, amely ezáltal igazolja a hipotézisem, miszerint ezeknek az átadásakor a fordító a cél nyelv ekvivalens kifejezéséhez fog nyúlni. Ilyen a 4. táblázat 45. és 47. példája, amely a tyúk és a kakas hangját utánozza,¹⁰⁰ vagy a 4. táblázat 49. példája. Ugyanakkor a példák között találhatunk sajátos megoldást is az állathangok fordítására. A mellékletben a 9. példaként szereplő 'röfögött' szóra a fordító nem a japán nyelvben ekvivalens *bú to naku* (ブーと鳴く) kifejezést használta, hanem egy külön hangutánzó szót talált ki rá, amely a *fugifugi* (ふぎふぎ), és melyet az anyanyelvűek sem ismernek. Ebből a *fu* (ふ) hang valószínűleg röfögést imitáló hangként került bele a fordításba.

Bár sorban az utolsó, mégis szorosan összefügg az imént tárgyalt állathangok fordításának kérdésével, így a következőkben a kölcsönzést, mint eljárást szeretném megvizsgálni. Erre egyetlen esetet találtam, amely a 2. táblázat 5. példájában látható *ui, ui, ui*, mint kismalac röfögésére használt hangutánzó. Ez a japán nyelvben nem ismeretes, és átvételének oka egyrészt valószínűleg az lehetett, hogy ha megnézzük a japán onomatopoeia szótárakat, nem található rá ekvivalens kifejezés a cél nyelven, másrészt pedig az, hogy a befogadó a hangutánzó láttán könnyen tud asszociálni a jelentésre. Ezzel összefüggésben érdekes lehet kitekinteni az előző bekezdésben kifejtett fordítói megoldásra is, ahol a magyarban a röfögésre használt állathang ('röf-röf') ekvivalense (*búbú* ブーブー)¹⁰¹ helyett a fordító inkább egy új onomatopoeiát talált ki, ezzel is valószínűleg azt érzékeltetve, hogy karakterében egy kicsi, aranyos állatról van szó.

A második leggyakrabban alkalmazott stratégia a felbontás volt, 25%-kal. A hipotézisemben kifejtettem, hogy mivel az onomatopoeiák sokszor partikulához és / vagy igehez kapcsolódnak, így valószínűleg sok esetben lesz ez az eljárás megfigyelhető. Ilyen a 3. táblázat 39. példája, ahol a *buruburu* (ぶるぶる) jelentése 'remegve', amely a 'reszket' jelentésű igehez (*furueagaru* 震え上がる) kapcsolódik. Ide tartozik még a 41. példa, ahol a *gacsigacsi* (がちがち) jelentése 'görcsösen, keményen, kocogtatva', a *naraszu* (ならす) igével összekapcsolva pedig szó szerint azt jelenti, hogy 'csattogtat'. Mindkettő esetben megfigyelhetjük, hogy az onomatopoeia egyfajta módhatározói funkciót tölt be.

¹⁰⁰ Andrew C. CHANG, *i.m.*, 512.

¹⁰¹ *Uo*.

A harmadik művelet a kihagyás volt, amely a diagramm 16%-át tette ki. Ennek oka egyrészt valószínűleg a magyar idéző igék gazdagságában keresendő, melyet jól szemléltet a 2. táblázat 8. példája, vagy a 4. táblázat 46. és 59. példája. Másrészt azokon a helyeken, ahol a magyarban felsorolás-szerűen sorakoztak az igék, ott a fordító inkább grammatikailag próbálta a lexikai hézagot kifejezni. Erre jó példa a 2. táblázat 21-24. példája, ahol a *~tari~tari szuru* nyelvtan ('csinál ezt is, azt is') jelentésébe sűrítette a cselekvést. Úgy gondolom, hogy a fordító megoldása azzal magyarázható, hogy a japán nyelvben az igék egy mondaton belüli „halmozása” nem szokványos elem. Ugyanakkor érdekes volt megfigyelni a kihagyást olyan esetekben, ahol a forrásnyelvi szövegben ugyanazt a szót ismételte a szerző. Ezt a 2. táblázat 1-2. példája, vagy a 4. táblázat 51-52. példája szemlélteti. A magyar nyelvű, gyermekeknek szánt művekben gyakran megfigyelhető, hogy az író ismételi, hiszen a befogadó kisgyermekek számára egyrészt egyértelműsíteni kell, hogy kiről, vagy miről van szó, másrészt ez egy tanulási folyamat is a részükre. Ettől függetlenül a magyar nyelvben igyekszünk elkerülni a mondaton belüli ismétlést, ezzel szemben viszont a japán nyelv ilyen téren megengedőbbnek bizonyul. Ezt igazolja egy japán és angol nyelvet összevető tanulmány, ahol a résztvevőket megkérték, hogy öt percen keresztül beszéljenek egy előre meghatározott témáról, és amelyben azt az eredményt mutatták ki, hogy a japán beszélők esetében 4.08, az angolnál pedig 1.43 alkalommal jelentkezett ismétlés a mondanivalójukban egy percen belül.¹⁰² Ennek tükrében érdekes megfigyelni, hogy a fordító kerülte az ismétlést, és ahol ugyanaz a szó újra előkerült, amelyre korábban nem talált a célnyelven ekvivalens kifejezést, ott következetesen alkalmazott kihagyást (lásd: 3. táblázat 29. és 35. példa).

A szószerinti fordítás 14%-os arányban fordult elő, főként olyan esetekben, ahol csak igével (4. táblázat 50. és 52. példa) vagy hangfestő és ige kombinációjával fordított a fordító. A szószerinti fordításoknál a pontos jelentést szótár segítségével állapítottam meg, illetve a grammatikai megfeleltetésnél figyeltem arra, hogyha például a magyarban eredetileg ige szerepelt, az igeként jelenjen meg a fordításban is. Ez a művelet az előzetes várakozásaimmal ellentétben viszonylag gyakran fordult elő lexikai szinten.

Végül az utolsó eljárás a bővítés (generalizálás) volt, amely 10 alkalommal jelent meg a fordításban. Az átváltási műveleteknél már kifejtettem, hogy valószínűleg gyakori megoldás lesz, melynek oka egyrészt a magyar igék gazdag ige-kötőhasználata, illetve részletező tagolása, valamint, hogy a japán nyelvben sokszor egy általános értelmű ige társul a hangfestőhöz. Az előbbire jó példa a 2. táblázat 12. példájában szereplő 'kisomfordált', amelyet

¹⁰² Saeko MACHI, *How repetition operates in Japanese and English: Introducing different cultural orientations towards conversation*, Kawamura Gakuen Women's University, 2011, 1.

japánul 'kiment'-nek fordítottak, vagy a 'ráförmedt', amely 'kiabálta, ordította'-ként jelenik meg (3. táblázat 42. példa). Meglátásom szerint ezen eljárás alkalmazása – csakúgy, mint az ekvivalencia esetén –, gördülékenyebbé teszi a szöveget azáltal, hogy egy műfordításhoz igazodva a cél nem egy pontos, szóról-szóra egyező fordítás, hanem az, hogy egy tartalmában és jelentésében megegyező, a célközönség számára érthető mű kerüljön az olvasók kezébe, amely illeszkedik a célnyelv nyelvi rendszeréből fakadó sajátosságaihoz.

V.4. A grammatikai átváltási műveletek elemzése a fordításban

A dolgozatom utolsó tartalmi részében a vizsgálat során megfigyelt megfigyeléseimet szeretném kifejteni a grammatikai átváltásokkal kapcsolatban. A célnyelvi szövegben számos példát találhatunk grammatikai felemelésre, amikor is a forrásnyelvi szövegben egy igeneves vagy főneves szerkezetet igévé alakít a fordító. Ennek oka, hogy a japán nyelvben sem igenevek, sem vonatkozó névmások nincsenek, így az összetett mondatok szerkesztése különbözik a magyartól.¹⁰³ Ilyen például, amikor egy határozói igenevet igévé alakít (2. táblázat 7. példa 'szuszogva'; 3. táblázat 31. példa 'dúlva-fúlva'), vagy amikor egy főnévi igenevet emel fel a mondat szintjére (2. táblázat 10. példa 'hemperedni'; 4. táblázat 51. példa 'libegni-lobogni'). Emellett egy esetben főnevet alakít át igévé, amikor a forrásnyelvben szereplő 'reszketés' szó a célnyelven egy hangfestő és ige párosításában szerepel (3. táblázat 39. példa). Lesüllyesztést egyszer alkalmazott a fordító, amikor is a 'fütyörész' igét a célnyelven 'fütyülés'-nek fordított, így főnévként az a mondat szintje alá került (2. táblázat 14. példa).

V.5. Az eredmények összegzése

Összegzésképp a kijött eredmények alapján talált esetleges törvényszerűségeket és okokat szeretném összegyűjteni. Az onomatopoeiával való fordításoknál láthattuk, hogy gyakran alkalmazhatóak igéket módosító határozószóként, ugyanakkor ki-vagy elhagyásuk oka több esetben nem a célnyelvi ekvivalencia hiánya volt. Ilyen például a 2. táblázat 20. példája, ahol a *gaszagasza* (がさがさ) szó megfelelője lehetett volna a 'zizegő'-nek, és más fordításban is használta a fordító a bokrok recsegésének imitálására (3. táblázat 33. példa).

Az átváltási műveleteknél láthattuk, hogy az ekvivalencia keresése jó fordítói döntésnek bizonyul olyan esetekben, ahol a magyarban specifikus igék szerepelnek, és arra pontos, szó szerinti fordítás nem található a célnyelven (pl. *kisomfordált*). A hipotézisemben a szakirodalomra hivatkozó állításomat, miszerint az állathangok fordításánál célszerű

¹⁰³ KISS SÁNDORNÉ *i.m.*, 105.

ekvivalenciát alkalmazni, számos példa bizonyította. Ugyanakkor láthattunk példát arra, hogy a fordító saját maga hozott létre egy új hangutánzót, valamint egy esetben folyamodott kölcsönzéshez is. Ezek alapján azt a következtetést vontam le, hogy ezek a megoldások működőképeseek, amennyiben a fordító jó és megfelelő képességekkel rendelkezik mind a célnyelv, mind a célnyelvi kultúra ismeretében, és ezáltal egyfajta hidat tud képezni a fordításban. Emellett úgy látom, hogy a műfordítás, mint külön ág szabadabb kezet ad a fordítónak, ezáltal a kreatív, szokatlan megfigyeléseknek is teret enged.

A felbontási műveletet alkalmazó fordításoknál bizonyítást kaphatott az a feltevés, miszerint az onomatopoeiák grammatikai szerkezetét látva sok esetben fog előfordulni ez az eljárás. Emellett próbáltam magyarázatot találni a kihagyásokra is, amelyet elsősorban az idéző igéknél a magyar nyelv ilyen tekintetben való gazdagságában találtam. A szó szerinti fordítás várákózással ellentétben számos alkalommal fordult elő, ugyanakkor úgy vélem, hogy nem feltétlenül célszerű a használatuk, hiszen nem mindig találunk a célnyelvben megfelelő kifejezést, sőt, adott esetben akár teljesen hiányzik is az adott nyelvből (pl. *tipe-topa*). Ezt a problémát főként japánról magyarra történő fordítás esetén látom, amikor például van egy kulturális elemre utaló hangfestő (pl. *pekor* ぺこり, mint meghajlásra használt onomatopoeia), ami a magyartól idegen. A bővítés a várttól kevesebb-szer fordult elő, ugyanakkor a hipotézisre támaszkodva olyan esetekben is megfigyelhető volt, ahol a magyar nyelv részletező tagolása, illetve gazdag igekötőhasználat miatt egy általánosabb értelmű szóval fordított (pl. *hemperedni, ráförmedt, kismfordált*).

VI. Összefoglalás

A dolgozatom fő célja az volt, hogy megvizsgáljam a magyarról japánra történő fordítások során alkalmazott eljárásokat, és ezek mentén igazoljam, avagy cáfoljam a hipotéziseimet, illetve, hogy választ találjak ezen fordítói megoldások nyelvben gyökerező okaira. Ehhez elsőként felvázoltam az elemzéshez szükséges elméleti háttérrel, majd kitérve pár érdekességre a fordítóval és a magyar mesekönyvek fogadtatásával kapcsolatban áttértem a korpuszelemzésre. Azt gondolom, hogy általános törvényszerűségek megállapításához a jövőben érdemes lenne kiterjeszteni a vizsgálatot egyrészt a példák mennyisége terén, hiszen láthattuk, hogy volt, ami csak egyszer szerepelt, mint fordítói stratégia, ezáltal nem tudtunk messzemenő következtetéseket leszűrni. Másrészt fontos lenne más fordítók munkáival is összevetni ezen kutatást ugyanebben a műfajban, hogy el tudjunk vonatkoztatni a fordító egyedi megoldásaitól és stílusától. Az elemzés szempontjait figyelembe véve pedig folytatni lehetne a kutatást a grammatikai átváltási műveletek vizsgálatával, amelyet ismételten ki lehetne egészíteni Vinay és Darbelnet módszertanával, azon belül is azon elemekkel, amelyek a nyelvtani struktúrákkal foglalkoznak (pl. transzpozíció, moduláció). Érdekességgént pedig egy fordítóval készült interjú keretein belül lehetne írni a magyar tulajdonnevek és kulturális kifejezések (reáliák) fordításáról és a névválasztás nehézségeiről is.

Láthattuk, hogy egy fordítónak milyen körültekintő munkát kell végeznie annak érdekében, hogy a célnyelven a közölt információ természetesen hasson. Ezt befolyásolják a két nyelv grammatikai különbségei, lexikai hiányosságai, így ezeknek a kiküszöbölése tudatosságot igényel. Mindemellett úgy gondolom, hogy a fordítónak mernie kell hagyatkoznia az általa jobbnak ítélt megoldásokra és saját kreativitására, valamint kihagynia bizonyos elemeket, amennyiben azok a célszöveg gördülékenységét nem akasztják meg.

VII. Felhasznált irodalom

BENCZES Réka – KÖVECSES Zoltán: *Kognitív nyelvészet*, Akadémia Kiadó, 2016, e-book kiadás.
https://mersz.hu/dokumentum/kognitiv_nyelveszet_228/#kognitiv_nyelveszet_footnote-13933-56 [2024.10.17.]

CHANG, Andrew C.: *A Thesaurus of Japanese Mimesis and Onomatopoeia: Usage by Categories*, Taisúkan Soten, Tokió, 1990. (アンドーラー・C・チャン: 和英擬態語擬音語分類用法辞典、大修館書店、東京、1990.)

CSERESNYÉSI László: *Könyv a japán nyelvről*, Kossuth Kiadó, 2020.

HAMANO Shoko: *The sound-symbolic system of Japanese*, University of Florida, 1986.

KAKEHI, Hisao – TAMORI, Ikuhiro – SCHOURUP, Lawrence: *Iconic Expressions in Japanese*, Mouton de Gruyter, Berlin – New York, 1996.

KISS SÁNDORNÉ Székely Iлона: *Japán nyelvtani összefoglaló. Beszéd-és kommunikáció-centrikus megközelítés*, Tárogató Kiadó, Budapest, 2001.

KLAUDY Kinga: *Bevezetés a fordítás gyakorlatába*, Scholastica, Budapest, 2014.

KLAUDY Kinga: „Az átváltási műveletek rendszere.”, *Modern Nyelvoktatás*, XXIV/2-3 (2018), 5 – 16.

LATHEY, Gillian: *Translating Children's Literature*, Routledge, London / New York, 2016.

MACHI, Saeko: *How repetition operates in Japanese and English: Introducing different cultural orientations towards conversation*, Kawamura Gakuen Women's University, 2011.

SAMU Veronika: „Miben rejlik az onomatopoetikus kifejezések művészi ereje? A japán onomatopoeiák a gyermekirodalomtól az (audio)vizuális művészetekig”. DOMA Petra, FARKAS Mária Ildikó (szerk.), *Kortárs Japanológia IV.*, L'Harmattan, 2022, 86 – 101.

SZÁNTAI Patrícia: „A japán onomatopoeiák – jellemzőik és fordításuk”, DR. BIRTALAN Ágnes, CSÁKI Nelli, TAKÓ Ferenc (szerk.), *Keleti kutatások. Tanulmányok az ELTE BTK Távol-keleti Intézet OTDK dolgozataiból 2013-2015*, ELTE BTK Távol-keleti Intézet, Budapest, 257 – 310.

SZÉKÁCS Anna: „A japán hangutánzó, hangfestő szavak és a műfordítás”, *Szakmai Füzetek*, VI, 247 – 263.

SZILÁGYI N. Sándor: „Hangulatfestés – de mit is festünk?”, KÁDÁR Edit, SZILÁGYI N. Sándor (szerk.), *Motiváltság és nyelvi ikonicitás*, Erdélyi Múzeum Egyesület, Kolozsvár, 2015, 23 – 42.

UCHIKAWA Kazumi: „A magyar és a japán gyermekirodalom története a 20. században”, VIHAR Judit (szerk.), *Magyarországi és japán kapcsolatok az elmúlt évtizedek tükrében*, Magyar-Japán Baráti Társaság, 2020, 165 – 179.

VINAY, Jean-Paul – DARBELNET, Jean: *Comparative Stylistics of French and English. A Methodology for Translation*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam / Philadelphia, 1995. [SAGER, Juan C. – HAMEL, M.-J.]

VIII. Internetes források

ALUMNI KÖZPONT: „ELTE-sek messzi földről – Interjú dr. Uchikawa Kazumival (2023.06.01.)”, <https://www.alumni.elte.hu/hu/article/elte-sek-messzi-foldrol-interju-dr-uchikawa-kazumival/01/06/2023/1953> [2024.09.30.]

GREFF András: „Szójaszós és székely tánc – így élnek a budapesti japánok (2019.01.08.)”, <https://nlc.hu/ezvan/20190108/japanok-budapesten-japan-kultura-magyarorszag-nyelv-etterem/> [2024.11.04.]

JAPÁN ALAPÍTVÁNY BUDAPEST: „Marék Veronika találkozása Japánnal (2022.03.27.)”, <https://www.youtube.com/watch?v=Q725W7tQFZg&t=433s> [2024.10.03.]

KALMÁR András: „Laci és az oroszlan Japánban – interjú Marék Veronikával (2011.06.21.)”, <https://kulturpart.hu/2011/06/21/laci-es-az-oroszl-an-japanban-interju-marek-veronikaval> [2024.09.30.]

YANAGISAWA Gyöngyi: „#12 – Hogy kerül Bálint Ágnes Mazsolája a japán könyvesboltokba? (2022.09.14.)”, <https://podcast.hu/podcast/ablak-japanra/16255> [2024.08.10.]

IX. Források

BÁLINT Ágnes: *Mazsola*, Holnap Kiadó, Budapest, 2021.

BÁLINT Ágnes: *Labdarózsa*, Holnap Kiadó, Budapest, 2017.

MÓRA Ferenc: *A nagyhatalmú Sündisznócska*, Holnap Kiadó, Budapest, 2010.

バーリント・アーグネシュ: こぶたのレーズン、偕成社、2012. (BÁRINTO Ágnesu: *Kobuta no rézun*, Kaiszeisa, 2012.) [UCSIKAVA Kazumi]

バーリント・アーグネシュ: 犬のラブダとまあるい花、富山房インターナショナル、2006. (BÁRINTO Ágnesu: *Inu no rabuda to márui hana*, Fuzanbó intánasonaru, 2006.) [UCSIKAVA Kazumi]

モーラ・フェレンツ: もりのたいしょうは はりねずみ、偕成社、2010. (MÓRA Ferencu: *Mori no taisó va harinezumi*, Kaiszeisa, 2010.) [UCSIKAVA Kazumi]